

מגד ירחים

209

כסלו תשע"ז

עלון חודשי להנחלת משנתו ומורשתו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל

על משנת הראי"ה

"נס חנוכה היה אחרי שנסתם חזון רק כח התורה נשאר" גנזי הראיה ו' ימי החנוכה

פה הפועלת מהארץ לשמים, ניסים אלו מתקשרים אל כל דור על פי מדרגתו.

"וזהו בעצם ההפרש בין נס פורים לחנוכה. כשנתבונן על מצב ישראל בימי המן, נראה שהיה בתכלית השפלות המוסרית, כבר השתחוו לצלם, ומורא עלה על לבם אז שכבר אין לרבם יתברך עליהם דבר חלילה כימכרם לאדונים זולתו, כמו שאמרו ליחזקאל: "עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה, כלום יש לזה על זה כלום". ע"כ סבב השי"ת השומר ישראל שיעשה נס פורים, ופעל עליהם שעלו בבת אחת אל מדרגה קרובה למדרגת קבלת התורה, כדברי חז"ל על הפסוק "קימו וקבלו" ש"הדור קבלוה בימי אחשוורוש" (שם), בימי המן עם ישראל היה זקוק לנס שיפעל במהירות בבת אחת וירם אותם משפל המדרגה שהיו, ישראל היו סף התבוללות בגלות, חשבו שכיוון שה' גירש אותם מארץ ישראל, נוצר ח"ו נתק מוחלט בינם לבינו, והברית הופרה, ולכן ה' סיבב את גזרות המן והנס ששחרר אותם מהגזרות העלה אותם למדרגה המקבילה למעמד הר סיני.

"אבל בימי החשמונאים, אז היתה קדושת ישראל בכללה עומדת במצב הגון, והמקדש היה על מכונו, אלא שמ"מ לא היה מושרש כ"כ כח הקדושה באופן שיהיה ראוי להתקיים ג"כ בתוקף עול הגלות העתידה והנסיונות הקשים שהיו כבר מוכנים ועומדים לבא על ישראל בדורות שבאו אח"כ. על כן סיבב הקב"ה הנס ע"י הכוהנים שהם מורי התורה ומחזיקי העבודה בישראל, וע"י נתחזקה הקדושה שתהיה יכולה לעמוד ג"כ בכל תוקף הירידות העתידות, על ידי הוראות התורה שהן הליכות עולם ע"פ תורה שבע"פ, שיש בכח קדושתה לפעול על כל דור ודור להעלותו כפי אשר ירד. ויען שפעולת נס זה משמשת בכל דור ודור, ומתחלקת הפעולה לחלקים ומדרגות קטנות לפי מצבי הדורות, אינו מיוחס לתורה שבכתב כי אם לתורה שבעל פה, על כן לא ניתן להכתב". נס חנוכה קרה בארץ ישראל כשבית המקדש השני עמד על מכונו, עדיין היה צריך לחזק את כוח הקדושה בעם ישראל כיוון שישראל עומדים לצאת לגלות ארוכה. הכוח שיחזיק את ישראל בגלות הוא כוח התורה שבעל פה, שהיא פועלת כל דור ודור, ומתאימה את עצמה למצב הדור, ולכן נס חנוכה לא ניתן להיכתב, כי הכוח שהתגלה בו הוא כח התורה שבעל פה.

אנו בדורנו עדיין כוח הנבואה לא חזר, ולכן שומה עלינו לדלות מתוך התורה שבעל פה את ההדרכות המתאימות לנו, ימי החנוכה הם ימים המדגימים לנו משימה הכרחית זו.

הרב בניהו ברונר,

ראש בית המדרש במכללה האקדמית צפת

בתלמוד (יומא דף כט.): "אמר רב אסי: למה נמשלה אסתר לשחר? לומר לך: מה שחר סוף כל הלילה - אף אסתר סוף כל הנסים. - והא איכא חנוכה! - ניתנה לכתוב קא אמרינן". רב אסי אומר שנס פורים הוא הנס האחרון, התלמוד שואל והרי נס חנוכה היה אחרי פורים, פורים בין חורבן בית ראשון לבנין בית שני ואילו חנוכה היה באמצע ימי בית שני? עונה התלמוד, שפורים הוא הנס האחרון שמסופר עליו בתנ"ך ואילו נס חנוכה לא נכתב. נס פורים היה בזמן שהייתה נבואה בישראל ואילו בימי החנוכה כבר פסקה הנבואה, "נסתם חזון" ונשאר בישראל רק כוח התורה. ההנהגה עברה מהנביאים לחכמים.

"וזה היה בנס חנוכה שלא היה כח הנבואה בישראל, ונשאר רק פח אחד, פירוש הדברים המעטים הנמצאים בנבואה ותורה כמו שהם, וממנה נעשה נס והודלקה המנורה להאיר כל מחשך, עד שבא שמן טהור, רומז שעד בוא גואל משוח כשמן הטהור נשבר צמאוננו מדעות האמיתיות שנלקחות מעומק קדושתן של כלל ישראל, ולא נשגה בהבלי נכר, והמאור שבתורה אעפ"י שרק מדה מצומצמת יש מהגלוי לנו בנבואה, אבל מיד ה' ישכיל על חכמי הדורות למיהב חכמה לחכימין עד יתמלא הארץ דעת ד". הרב רואה את פח השמן הקטן כמסמל את צמצום עולם הרוח בישראל, שנגרם עם הסתלקות הנבואה, ובכל זאת מפח שמן קטן זה נעשה נס, הודלקה המנורה שהאירה את החושך הגדול שהיה בגלל גזרות היוונים. הגעתו של השמן הטהור אחרי הנס, מבטאת את העובדה שמצב זה ימשך עד בוא המשיח, המשוח בשמן הטהור. המאור שבתורה הוא המקיים אותנו, למרות שהוא מצומצם יחסית לכוח הנבואה, אבל חכמי התורה החיים בכל דור ודור, שה' מסייע להם, הוא נותן חכמה לחכמים, הם מדריכים את עם ישראל,

הרב מסביר בצורה עמוקה את ההבדל בין נס פורים לנס חנוכה: "הניסים מתחלקים בעניינם, יש שהם שייכים לתורה שבכתב ויש לתורה שבע"פ. היינו כשם שתורה שבכתב נכתבה בזמנה ע"פ ה', להורות שנקבעה באופן שלא תוכל כלל לקבל שינוי מצד עצמה, לא עליה ולא ירידה, רק כל פעולתה כבר נעשתה ונגמרה אז, כמו כן הניסים שהעלו את הדור ממדרגה שפלה למדרגה עליונה בבת אחת שייכים לה. ותורה שבע"פ כשם שפעולתה להחזיר את כל דור ודור שירד בטבעו ממעלתו אל רום המעלה שראוי לו, לפי ערך המעלה שנוסדה בתורה שבכתב, כמו כן ישנם ניסים שענינם מועיל בסגולת הארתם על כל דור ודור להעלותו במעלה שירד, ומתיחסים על פי זה לתורה שבעל פה" (מדבר שור-הדרוש השלשה עשר). הניסים הכתובים בתנ"ך הם ניסים שהעלו את הדור בו הם קרו למדרגה גבוהה בבת אחת, הכוח של תורה שבכתב שמגיעה מהשמים לארץ, הוא כוח משיכה עצום. הניסים שלא נכתבו הם מכוח תורה שבעל

ירושלים הבנויה כעיר שחברה יחדיו

יראה, שם קרא אותו "שלם" שנאמר (בראשית יד) ומלכי צדק מלך שלם. אמר הקדוש ברוך הוא אם קורא אני אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם "יראה" "שלם" - ירושלים, יראה היא בין אדם למקום ושלם היא השלום שבין אדם לחבירו ואת שניהם יחד מסמלת ירושלים. וירושלים היא המחברת גם בתוך עם ישראל כמו שנאמר: "ירושלים הבנויה כעיר שחברה

לה יחדיו" וכדרשת חז"ל: "שעושה כל ישראל חברים". וכדרשה אחרת: "עיר שמחברת ישראל זה לזה". ומפני החיבור הזה היא מסירה את המחיצות והופכת את כולם לעם אחד. לכן היא "לא נתחלקה לשבטים" (יומא יב) אלא שייכת לכולם בשווה.

ירושלים מקיפה את כל תחומי החיים ועליה נאמר: "מקדש מלך עיר מלוכה" גם מקדש שהוא מרכז הקודש וגם מלוכה שהיא מרכז השלטון האזרחי. כמו שאמרה התורה: "ממלכת כהנים וגוי קדוש" - לא ממלכה של כהנים אלא שהממלכה האזרחית תשלב בה את קדושת הכהונה. את השילוב הזה של חיי הקדושה וחיי האזרחות נותנת לנו ירושלים כמו שהסביר הרא"ה (בספרו עין איה) את המובא במסכת ברכות (לו א): "אל יתפלל אדם אלא בבית שיש בו חלונות-ומביאה הגמרא ראייה מהכתוב בדניאל: (פרק ו): 'וְכִי־וַיִּפְתְּחוּ־לָהּ בַּעֲלִיתָהּ נֶגֶד

ירושלים היא עיר הנצח, קדושתה קדושת עולם, עליה נאמר: "וערבה לה" מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות". ירושלים היא קדומה וקדמה אף לעם ישראל, לפני שהופיעה ירושלים כאן למטה כבר נקבעה ירושלים של מעלה, היא קשורה לבריאת אדם הראשון כמו שכתב הרמב"ם (הלכות בית הבחירה פרק ב): "המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר זה מזבח

לעולה לישראל, ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר 'ולך לך אל ארץ המוריה' ונאמר בדברי הימים ב' פרק ג' 'ויחל שלמה, לבנות את בית ד' בירושלים, בהר המוריה, אשר נראה לדוד אביהו - אשר הכין במקום דויד, בגרן ארנן היבוס'. ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא".

ירושלים היא עיר מחברת. היא מחברת בין ישראל לאומות העולם, בין שם לאברהם, הדבר הנלמד משמה כמו שאמרו במדרש (ב"ר פנ"ו): "אברהם קרא אותו "יראה" שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה'

תְּקוּתֵי תַחֲיִינֵי

תְּקַנְתִּי תַחֲיִינֵי
כִּי עוֹד אֲרוּמָם,
כִּי עוֹד אֶתְהַלְכֶה בְּרַחֲבָה,
וּבְמַרְחָבֵי שְׁפָרִירִים
חֲזוֹן עוֹד אֲרָאָה.
וְעוֹד לְבַטָּא בְּשִׁפְהַ בְּרוּרָה
עוֹד כַּח בֵּי יָבֵא.

וְעוֹד יִשְׁמַע עִם רַב,
וַיֵּאָזֵן לְקוֹל הַגִּיּוֹנֵי,
וְעוֹד יִרְעַשׂ לֵב עִם
לְתַחֲתֵת קִדְשָׁיו.

עוֹד יִפּוּחַ הָרוּחַ,
רוּחַ חַיִּים בְּצִיּוֹן,
עוֹד יִנְשָׂא בְּרָמָה
דָּגַל יְרוּשָׁלַיִם.

וְכַחוֹת כְּפוּלִים
יִתּוֹסְפוּ בְתַחֲתֶיהָ.
וְחַל יֵאֲמַץ קִדְשׁ
וְקִדְשׁ אֶת חַל יַעֲדֵן וַיִּקְדֵּשׁ.

וּבְצִלְצָלֵי שְׁמַע,
מִמְדִּינָה לְמְדִינָה,
יִשְׁמַע קוֹל מְאוּיֵי.

נפשי תקשיב שירו
משירי הראי"ה

ירושלם" (וחלון פתוח לו בעלייתו כנגד ירושלים). ומסביר הראי"ה שתנאי הכרחי שהתפילה תפעל על המתפלל הוא לדעת ידיעה שלימה בערכו של כל העולם החיצוני שיפעול על עצמו וזולתו. אולם מי שההתייחדות שלו בתפילה תביאהו להיפרד מכל יחס אל העולם החיצוני לא תהיה תפילתו תפילה שלימה. על כן אמרו: אל יתפלל אדם אלא בבית שיש בו חלונות שתאפשר לו לראות את העולם החיצוני, ותעורר אותו על חובתו אל העולם החיצוני כולו שהוא חי בו. ומדוע היו החלונות של דניאל פתוחות דווקא נגד ירושלים? מפני שזאת היא מטרת ירושלים שממנה תצא דבר ה', שעל כן החלון בעליה היה פתוח כנגד ירושלים. כי ירושלים היא המחברת את עולמו הפנימי של האדם עם עולמו החיצוני.

על מעלתה זו של ירושלים עומד הראי"ה גם ממה שאמרה הגמרא בברכות (מח ב) - שבברכת המזון דוד תקן את הנוסח: "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך" ושלמה תיקן: "על הבית הגדול והקדוש" ופירש הראי"ה (ברכות פ"ז אות לא): שדוד תחילה תיקן את הנוסח "על ישראל עמך ועל ירושלים עירך". שתחילה צריכה להיות הדאגה הרוחנית עבור ישראל עצמם, שכל ישראל יתאגדו על ידי ירושלים לעם אחד בצורתם הרוחנית, ובזה נשלמת המטרה הרוחנית הלאומית הפרטית של עם ישראל. ורק אחר כך תיקן שלמה את הנוסח: על הבית הגדול והקדוש, שמטרת בית המקדש היא הרוחניות הכללית של העולם כולו כמו שאמר שלמה (מלכים א' ח' ס'): "למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד".

ירושלים הבנויה - א"ר יוחנן - אמר הקדוש ברוך הוא, לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא בירושלים של מטה, שנאמר בקרבך קדוש ולא אבא בעיר. ומי איכא ירושלים למעלה, אין דכתיב ירושלים הבנויה: כעיר שחבורה לה יחדו.

הרב יעקב הלוי פילבר
ירושלים

קריאה נרגשת זו לעליה המונית לא"י נכתבה ע"י מרן הרב ונתפרסמה בעתון "ההד" בשנת תש"ח, י"ג שנים לאחר פטירתו. הדברים שכוחם היה יפה בשעתם עדיין כוחם יפה גם עתה.

של זה הקהל הקטן היושב על אדמתו, אדמת קודש. אינם מכירים מפני שאינם למודים להכיר את התוך, את הנולד, הם יכולים רק להתפעל מציורים של גוונים קורעי עיניים, משפעת קלגסים וקול צווחות, אבל אינם יכולים להכיר את הדר החיים של הקדושה השאננה, את המנוחה הפנימית ואת האור המאיר בשלוחה ובטחה גנוזה, השורה בעצם קדושתו בכנסת ישראל היושבת על אדמת הקודש.

הוא עורים, מי ייתן לכם עיניים לראות בלב פנימה, הוא יושבי ארצות חשכות, התוכלו גם לשער ולהכיל את גאון הקדושה, את ששון העולמים, את שפע נחלי העדנים, השוטף בקרב הלב של בן ישראל היושב על אדמת הקודש, הטעמתם את טעם-גן-עדן זה? הוא אחים נדכאים ואומללים, לבי לבי

עליכם, מעי מעי עליכם. הקשיבו ושמעו, שמעו ותחי נפשכם! תחת עלפת התוגה הגלויה והנסתרת, למראה החורבן והשממה, למראה מהפכת הזרים, למראה כל הוד וכל קודש הנתוץ והרטוש, תחת אדר יגון זה, אור נגה מאיר, אור משיב נפש ומשלם נחומים, אור מאזר חיל ומושיט תקוה, "כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם, ובירושלים תנחמו".

עתה הגיע זמן תקומת היהדות בארץ ישראל. ההכרח לשוב לארץ אבות יקיף את כל המצבים של האומה, בין החמרים ובין הרוחניים, וביותר האחרונים. הכרח להסב עינינו לקרן האורה. מעת גלינו מארצנו הלכה התורה עם ישראל בגולה, נדדה מבבל לספרד, לצרפת, לאשכנז, לפולין, לרוסיה ועוד. ועתה מה נשמח אם נוכל לומר שהיא שבה למקומה הראשון, לארץ ישראל יחד עם ישראל, ההולך ומתרבה על אדמת הקודש. ועתה מי הוא העור, שלא יראה בזה יד ד' הנוהגת אתנו, ומי לא יחוש חובה לעצמו להיות פועל עם אל. "עתידיה בת קול להיות מפוצצת בראשי ההרים ואומרת כל מי שפעל עם אל יבוא ויטול שכרו", מי יוכל להפטר מלסבב מצדו תוספת ברכה ומהירות ישועה, לעורר לבות רבים לשוב לאדמת הקודש, לנחלת ד', ולהתאחז בה, לישיבה בעסקים ובבניינים, בקניית קרקעות, בנטיעה ובזריעה, ובכל דבר שהוא מקור חיי ישוב נכון ומסודר.

מתוך כרוזי הראיה ז, ליקט וערך יוחנן מ' ישמח ז"ל

החובה גדולה עלינו לעורר את האהבה הישנה לציון, האהבה הנצחית, שכאז כימים מקדם כן עתה בוערת היא בלבבך אש קדש בלבב בני עמנו בכל מקום שהם. עלינו ללחום בכל עז בשנאת אה"ק שהתחילה להיכנס בפרטים מקרבנו, עלינו להשמיד בזרוע עוז רוחני ובקדושת עולמים של ארץ חמדה את הזוהמה של המרגלים, שדוקא במועד לחננה התחילה להתנער מעט. עז חבת אה"ק, אהבת ציון וירושלים, תרוץ ארחה ותאיר כשמש בגבורתה את כל נאות יעקב. בחבלי אדם ועבותות אהבה תמשכם כולם, כל בניה לארץ חמדה לבית חייהם.

דבר אלוקינו יקום לעולם. קדושת ארץ חמדה וחבתה לא נשתנה ולא תשתנה. כל המאורעות המרים, שבאו

כתומם על אדמת הקודש, בין המאורעות החומריים בין הרוחניים, שלפי מבט העין הקלוש היו יכולים למעט אהבתה וכבודה, להרחיקה מלב ולהשניאה ח"ו לא יכלו לה. לא יכלו כל שממותיה וחרבותיה, כ"א להוסיף לה אהבה על אהבתה. אהבת חמלה לאם אומללה נוסף על אהבת כבוד ויקר לגברת ממלכות. וכשם שלא יוכל כל חרבן חומרי למעט את אש החבה הקדושה והעמוקה, הלוהטת בנשמת האומה כולה פנימה לארץ חמדה, כן לא תוכל ג"כ כל שאינה רוחנית, גם אמתית וקל וחומר מדומה, למעט את עז אהבת אמן לארץ צבי, לארץ חיים. לשווא נפחד שיוכל שום קלקול מעמד, שום המעדת רגל לכופף עוד את הקשר הנאמן, העומד וקים לעד, בחרצובות אלוקיות העומדות נצח סלה. הם יעברו, כצל עב קל על השמש בעז גבורתה. ואור אהבת ציון וחמדת ארץ חמדה יאיר באור שבעתים, ילהיב כל לב וירומם כל רוח, יקדש ויעודד.

לשווא יתאוננו המתאוננים, מכל הצדדים, האוהבים והאוהבים, על מהלכה של הפעולה המעשית להתיישבות אחינו על אדמת הקודש, שלא גדל ערכה. טרוטי עינים אלה אינם רואים את האור, אינם מרגישים אותו, אינם מכירים את אוצר החיים הגדול והאדיר והנאור שכבר חבוי ואצור בקרבנו, אינם מכירים את השפעתה הגדולה

עלן חרדי בהוצאת "בית הרב" חתה לראיה (ע"ד)
רח' הרב קוק 9 ת.ד. 6275, ירושלים 91062
טל: 02-6232560, פקס: 02-6242908
betharav@zahav.net.il www.moreshet.co.il/beit-harav
ניתן לקרוא את העלון "מגד ירחים" גם באתר: www.yeshiva.org.il
עיצוב גרפי: ש. יוסטמן

מגד ירחים

עריכה: שושנה רייך